

RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

CONSEIL D'ÉTAT
section de législation

advies 78.266/1
van 24 oktober 2025

avis 78.266/1
du 24 octobre 2025

over

sur

een ontwerp van koninklijk
besluit 'tot wijziging van de
koninklijke besluiten van
18 maart 2020 betreffende
afgedankte elektrische en
elektronische apparatuur en
6 maart 2002 betreffende het
geluidsvermogen van
materieel voor gebruik
buitenshuis'

un projet d'arrêté royal
'modifiant les arrêtés royaux
du 18 mars 2020 relatif aux
déchets d'équipements
électriques et électroniques et
du 6 mars 2002 relatif à la
puissance sonore des matériels
destinés à être utilisés à
l'extérieur des bâtiments'

Op 26 september 2025 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Minister van Mobiliteit, Klimaat en Ecologische Transitie verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een ontwerp van koninklijk besluit ‘tot wijziging van de koninklijke besluiten van 18 maart 2020 betreffende afgedankte elektrische en elektronische apparatuur en 6 maart 2002 betreffende het geluidsvermogen van materieel voor gebruik buitenshuis’.

Het ontwerp is door de eerste kamer onderzocht op 21 oktober 2025. De kamer was samengesteld uit Pierre LEFRANC, kamervoorzitter, Brecht STEEN en Tim CORTHAUT, staatsraden, Michel TISON, assessor, en Eline YOSHIMI, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Lennart NIJS, auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Pierre LEFRANC, kamervoorzitter.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 24 oktober 2025.

*

Le 26 septembre 2025, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le Ministre de la Mobilité, du Climat et de la Transition environnementale à communiquer un avis dans un délai de trente jours, sur un projet d'arrêté royal ‘modifiant les arrêtés royaux du 18 mars 2020 relatif aux déchets d'équipements électriques et électroniques et du 6 mars 2002 relatif à la puissance sonore des matériels destinés à être utilisés à l'extérieur des bâtiments’.

Le projet a été examiné par la première chambre le 21 octobre 2025. La chambre était composée de Pierre LEFRANC, président de chambre, Brecht STEEN et Tim CORTHAUT, conseillers d'État, Michel TISON, assesseur, et Eline YOSHIMI, greffier.

Le rapport a été présenté par Lennart NIJS, auditeur.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Pierre LEFRANC, président de chambre.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 24 octobre 2025.

*

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET ONTWERP

2. Het ter advies voorgelegde ontwerp van koninklijk besluit strekt tot de gedeeltelijke omzetting van richtlijn (EU) 2024/884 van het Europees Parlement en de Raad van 13 maart 2024 ‘tot wijziging van richtlijn 2012/19/EU betreffende afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA)’ en van richtlijn (EU) 2024/2839 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2024 ‘tot wijziging van de Richtlijnen 1999/2/EG, 2000/14/EG, 2011/24/EU en 2014/53/EU wat betreft bepaalde rapportagevereisten op het gebied van voedsel en voedselingrediënten, geluidsemissies buitenshuis, patiëntenrechten en radioapparatuur’ en de gedeeltelijke uitvoering¹ van gedelegeerde verordening (EU) 2024/1208 van de Commissie van 16 november 2023 ‘tot wijziging van Richtlijn 2000/14/EG van het Europees Parlement en de Raad met betrekking tot de methoden voor het meten van door materieel voor gebruik buitenshuis voortgebracht luchtgeluid’.

Daartoe voorziet het ontwerp in de wijziging van artikel 4 van het koninklijk besluit van 18 maart 2020 ‘betreffende afgedankte elektrische en elektronische apparatuur en tot wijziging van het koninklijk besluit van 17 maart 2013 tot beperking van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen in elektrische en elektronische apparatuur’, met betrekking tot de informatie die de producenten van EEA aan gebruikers in particuliere huishoudens moeten medelen (artikel 2 van het ontwerp).

Artikel 3 van het ontwerp heft het hoofdstuk XV, dat artikel 17 bevat, van het koninklijk besluit van 6 maart 2002 ‘betreffende het geluidsvermogen van materieel voor gebruik buitenshuis’ op.² Artikel 4 van het ontwerp vervangt bijlage III bij voormeld koninklijk besluit door de bij het ontwerp gevoegde bijlage.³

¹ De “uitvoering” van gedelegeerde verordening (EU) 2024/1208 is beperkt tot een woordelijke overname van de bijlage bij deze gedelegeerde verordening (artikel 4 en bijlage bij het ontwerp).

² Artikel 17 van het koninklijk besluit van 6 maart 2002 bepaalt dat de fabrikant of zijn in de Europese Gemeenschap gevestigde gemachtigde een kopie van de EG-verklaring van overeenstemming voor ieder type materieel, bedoeld in artikel 1 van hetzelfde besluit, aan de Europese Commissie en aan de bevoegde autoriteit, zijnde het directoraat-generaal Leefmilieu van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, moet sturen.

³ De bijlage bij het ontwerp is identiek aan de bijlage bij gedelegeerde verordening (EU) 2024/1208. Deze verordening heeft bijlage III bij richtlijn 2000/14/EG, zoals in de Belgische rechtsorde omgezet in bijlage III bij het koninklijk besluit van 18 maart 2020, vervangen, teneinde de hierin opgenomen methoden voor geluidsmeting in overeenstemming te brengen met de technische vooruitgang en de vooruitgang op het gebied van de Europese normalisatie (zie considerans 3 van gedelegeerde verordening (EU) 2024/1208). Deze bijlage bevat methoden voor het meten van het door buitenshuis gebruikt materieel voortgebrachte luchtgeluid, en is onderverdeeld in twee delen: deel A bevat de basishoudnormen voor geluidsemissie en aanvullende bepalingen inzake testomstandigheden, meetprocedures en rapportageverplichtingen. Deel B lijst uitrustingsspecifieke geluidstestcodes voor 57 verschillende types van buitenmaterieel op. Voor die types worden de relevante normen, testomstandigheden, meetmethoden en

Overeenkomstig artikel 5, eerste lid, van het ontwerp treedt hoofdstuk II ervan in werking op (lees: heeft uitwerking met ingang van) 9 oktober 2025. Artikel 4 van het ontwerp treedt in werking op 29 november 2025 (artikel 5, tweede lid).

RECHTSGROND

3. Het ontwerp vindt rechtsgrond in het in de aanhef vermelde artikel 5, § 1, eerste lid, 1°, 3°, 6°, 10° en 13°, van de wet van 21 december 1998 ‘betreffende de productnormen ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen en ter bescherming van het leefmilieu, de volksgezondheid en de werknemers’.

VORMVEREISTEN

4. Artikel 5, § 1, eerste lid, 10°, van de wet van 21 december 1998 bepaalt dat wanneer de etiketteringsvoorschriften betrekking hebben op producten waarvoor krachtens artikel VI.9 van het Wetboek van Economisch Recht dergelijke voorschriften werden uitgevaardigd, deze regels worden vastgesteld op gezamenlijke voordracht van de minister⁴ en van de minister tot wiens bevoegdheid het Verbruik behoort.

Op de vraag of voor de in het ontwerp bedoelde producten etiketteringsvoorschriften werden uitgevaardigd krachtens artikel VI.9 van het Wetboek Economisch Recht, antwoordde de gemachtigde:

“Het KB van 17 maart 2013 vindt, onder andere, rechtsgrondslag in artikel VI.9 van het WER. Dat KB is onder meer van toepassing op elektrisch en elektronisch gereedschap, waaronder gereedschap voor het maaien en andere tuinbezigheden. Deze apparatuur valt eveneens onder het toepassingsgebied van het KB van 18 maart 2020, dat gewijzigd zou worden door het ontwerp. Er werden dus etiketteringsvoorschriften uitgevaardigd voor de door het ontwerp geviseerde producten of productgroepen op grond van artikel VI.9 van het WER.

Om tegemoet te komen aan artikel 5, § 1, eerste lid, 10°, zal de minister van Verbruik, Minister Rob Beenders, opgenomen worden als voordrager en zal hij het ontwerp mee ondertekenen.”

Bijgevolg moet het ontwerp ook door de minister bevoegd voor het Verbruik worden voorgedragen. De stellers van het ontwerp dienen hiermee rekening te houden.

waarnemingstijden gespecificeerd. In bepaalde gevallen worden ook constructievoorschriften voor testopstellingen en meetinstrumenten opgenomen.

⁴ Dit zijn in dit geval de minister tot wiens bevoegdheid de Volksgezondheid behoort en de minister tot wiens bevoegdheid het Leefmilieu behoort.

ALGEMENE OPMERKING

Omzetting en uitvoering EU-recht

5. Diverse bepalingen van het ontwerp hernemen woordelijk de bepalingen van de richtlijnen en de gedelegeerde verordening waarvan zij de omzetting, respectievelijk de uitvoering beogen. Het op een dergelijke werktuiglijke wijze Europese rechtsnormen overnemen in de interne rechtsorde, zorgt er in dit geval niet alleen voor dat de betrokken richtlijnbe­palingen niet correct zijn omgezet, maar brengt in sommige gevallen zelfs onwerk­bare internrechtelijke bepalingen tot stand. Het ontwerp dient in het licht daarvan aan een grondig nazicht te worden onderworpen. Bij wege van voorbeeld kan worden gewezen op de volgende punten.

5.1.1. Artikel 2, 1°, van het ontwerp verwijst naar “het in bijlage IX weergegeven symbool”, hetgeen een overname is van artikel 14, lid 4, van richtlijn 2012/19/EU van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2012 ‘betreffende afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA)’, zoals gewijzigd bij artikel 1, punt 4), van richtlijn (EU) 2024/884. Bijlage IX bij richtlijn 2012/19/EU werd in de Belgische rechtsorde omgezet door bijlage 3 bij het koninklijk besluit van 18 maart 2020.⁵ Deze verwijzing dient te worden gecorrigeerd.

5.1.2. Artikel 2, 2°, van het ontwerp bepaalt dat “de in de eerste alinea bedoelde verplichting” alleen van toepassing is op fotovoltaïsche panelen die vanaf 13 augustus 2012 in de handel zijn gebracht, en alleen van toepassing is op EEA die vanaf 15 augustus 2018 in de handel is gebracht. Ook dit is een te letterlijke omzetting van artikel 15, lid 2, van richtlijn 2012/19/EU, zoals gewijzigd bij artikel 1, punt 5), van richtlijn (EU) 2024/884, dat luidt:

“2. Met het oog op een onbetwistbare vaststelling van de datum van het in de handel brengen, zorgen de lidstaten ervoor dat de EEA wordt voorzien van de expliciete vermelding dat zij na 13 augustus 2005 in de handel is gebracht. Daarbij wordt bij voorkeur Europese norm EN 50419/2022 toegepast.

Wat fotovoltaïsche panelen betreft, is de in de eerste alinea bedoelde verplichting alleen van toepassing op fotovoltaïsche panelen die vanaf 13 augustus 2012 in de handel zijn gebracht.

Wat betreft in artikel 2, lid 1, punt b), bedoelde EEA die niet binnen het toepassing van artikel 2, lid 1, punt a), valt, is de in de eerste alinea van dit lid bedoelde verplichting alleen van toepassing op EEA die vanaf 15 augustus 2018 in de handel is gebracht.”

5.1.2.1. De “in de eerste alinea bedoelde verplichting” waaraan artikel 15, lid 2, van richtlijn 2012/19/EU refereert, betreft bijgevolg de bepaling die door het ontwerp wordt omgezet in de eerste en tweede zin van het ontworpen artikel 4, derde lid, van het koninklijk besluit van 18 maart 2020. Door terug te verwijzen naar de in de eerste alinea (lees: eerste lid) bedoelde verplichting, zonder daarbij oog te hebben voor de wijze waarop artikel 4 van het koninklijk besluit van 18 maart 2020 is vormgegeven, wordt echter de informatieverplichting in hoofde van de

⁵ Artikel 4, tweede lid, van het koninklijk besluit van 18 maart 2020 verwijst ook correct naar deze bijlage. Voormeld koninklijk besluit bevat geen bijlage IX.

producenten jegens gebruikers van EEA in particuliere huishoudens via de gebruiksaanwijzing van hun producten gemoduleerd.⁶ Dit dient te worden rechtgezet.

5.1.2.2. Artikel 15, lid 2, derde alinea, van richtlijn 2012/19/EU dient getrouwer te worden omgezet. Zo herneemt het ontworpen artikel 4, derde lid, van het koninklijk besluit van 18 maart 2020 niet het in de richtlijnbevestiging gemaakte onderscheid tussen de limitatieve lijst van EEA die overeenkomstig artikel 2, lid 1, a), van de richtlijn onder de in bijlage I genoemde categorieën vallen,⁷ en de overige categorieën van “alle EEA” (overeenkomstig artikel 2, lid 1, b), van de richtlijn).

5.2. Artikel 4 van het ontwerp voorziet in de vervanging van bijlage III bij het koninklijk besluit van 6 maart 2002 door de bijlage die is gevoegd bij het ontwerp.

5.2.1. Bijlage III bij het koninklijk besluit van 6 maart 2002 heeft bijlage III bij richtlijn 2000/14/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 mei 2000 ‘inzake de harmonisatie van de wetgevingen der lidstaten betreffende de geluidsemissie in het milieu door materieel voor gebruik buitenshuis’ omgezet. Die bijlage is vervangen door de bijlage bij de gedelegeerde verordening (EU) 2024/1208 van de Commissie van 16 november 2023 ‘tot wijziging van Richtlijn 2000/14/EG van het Europees Parlement en de Raad met betrekking tot de methoden voor het meten van door materieel voor gebruik buitenshuis voortgebracht luchtgeluid’.

5.2.2. Uit het zogenaamde overschrijfverbod voor rechtstreeks toepasselijke verordeningbepalingen⁸ volgt in beginsel dat de inhoud van die bepalingen niet mag worden overgenomen in de interne regelgeving. Het overnemen van bepalingen van een gedelegeerde verordening in een internrechtelijke regeling kan echter worden gedoogd in zoverre zulks noodzakelijk is voor de leesbaarheid van eventuele internrechtelijke uitvoeringsmaatregelen.⁹ Dat geldt in het bijzonder in die gevallen waar, zoals hier, een gedelegeerde verordening de bijlage bij

⁶ Hetgeen niet de bedoeling van de stellers van het ontwerp lijkt te zijn, en bovendien strijdig is met artikel 14, lid 2, van richtlijn 2012/19/EU.

⁷ Het betreft de grote huishoudelijke apparaten, kleine huishoudelijke apparaten, IT- en telecommunicatieapparatuur, consumentenapparatuur en fotovoltatische panelen, verlichtingsapparatuur, elektrisch en elektronisch gereedschap (uitgezonderd grote, niet-verplaatsbare industriële installaties), speelgoed, ontspannings- en sportapparatuur, medische hulpmiddelen (uitgezonderd alle geïmplanteerde en geïnfecteerde producten), meet- en controle-instrumenten, en automaten.

⁸ De formele omzetting van de voorschriften van een verordening in de interne rechtsorde is in beginsel ontoelaatbaar omdat daardoor misverstand inzake het rechtskarakter van de toepasselijke voorschriften kan ontstaan (HvJ 7 februari 1973, *Commissie v. Italië*, 39/72, punten 16-17; HvJ 2 februari 1977, *Amsterdam Bulb*, 50/76, punten 4-7). Dat neemt niet weg dat lidstaten bevoegd zijn om de nodige uitvoeringsbepalingen te nemen (HvJ 27 september 1979, *Eridiana*, punt 35; HvJ 11 januari 2001, *Monte Arcosu*, C-403/98, punt 26; HvJ 21 december 2011, *Danske Svineproducenter*, C-316/10, punten 38-43), en daar soms toe verplicht kunnen zijn (HvJ 26 september 2013, *ÖBB-Personenverkehr*, C-509/11, punten 57-62). Zie ook K. LENAERTS en P. VAN NUFFEL, *Europees Recht*, Intersentia, Antwerpen, 2017, 589, nr. 770.

⁹ Een strikte handhaving van het overschrijfverbod zou onder meer betekenen dat bijlage III bij het koninklijk besluit van 6 maart 2002 niet zou mogen worden vervangen, maar zou moeten worden opgeheven, zonder dat duidelijk is dat in de plaats van die bepaling bijlage III van richtlijn 2000/14/EG is gekomen, dat voortaan rechtstreeks toepasselijk is in elke lidstaat omdat het de rechtskracht van een verordeningbepaling heeft.

een richtlijn heeft gewijzigd, die al in de interne rechtsorde werd omgezet.¹⁰ Wel is het in dat geval nodig om een verwijzing naar bijlage III bij richtlijn 2000/14/EG op te nemen met vermelding van de wijziging ervan bij verordening (EU) 2024/1208, voorafgegaan door het woord “overeenkomstig”, zodat de lezer tenminste een aanwijzing krijgt dat die richtlijn bepaling uit zichzelf uitwerking heeft.¹¹

5.2.3.1. Dit neemt niet weg dat ook een al te letterlijke overname van een verordening aanleiding kan geven tot toepassingsproblemen. Zo kan worden gewezen op de verwijzing naar “het in artikel 12 bedoelde materieel” (p. 2 van de bijlage), alsook “de in artikel 14, lid 1, van deze richtlijn bedoelde procedures” en “de technische documentatie voor dergelijke producten als bedoeld in bijlage V, punt 3, bijlage VI, punt 3, bijlage VII, punt 2, bijlage VIII, punten 3.1 en 3.3, van deze richtlijn” (p. 5 van de bijlage).

In een regelgevende tekst die van toepassing zal zijn op particulieren, behoort hoe dan ook niet rechtstreeks naar een richtlijn te worden verwezen, waarbij deze als zodanig wordt genoemd. Er moet veeleer naar de bepalingen van intern recht worden verwezen waarbij die richtlijn wordt omgezet.¹² De verwijzingen in de ontworpen bijlage III moeten in die zin worden omgewerkt.

5.2.3.2. Omgekeerd dienen de stellers van het ontwerp ook na te gaan of de vervanging van bijlage III van het koninklijk besluit van 6 maart 2002 noopt tot bijkomende wijzigingen aan de overige bepalingen van en bijlagen bij dit koninklijk besluit. Bij wege van voorbeeld kan worden gewezen op de verwijzing naar “hydraulische aggregaten” (meting overeenkomstig bijlage III, deel B, punt 29) in bijlage XI bij het koninklijk besluit van 6 maart 2002, waar de ontworpen bijlage III onder deel B, punt 29 die verwijzing vervangt door “hydraulische generatoren”.¹³

Technische normen

6.1. Artikel 2 van het ontwerp en de bijlage bij het ontwerp verwijzen naar verschillende technische normen. Deze verwijzingen zijn overgenomen uit artikel 1, punten 4) en 5), van richtlijn (EU) 2024/884, resp. de bijlage bij gedelegeerde verordening (EU) 2024/1208.

¹⁰ Over de problemen die met die Europese werkwijze gepaard gaan, en de mogelijke oplossingen, zie T. CORTHAUT, J. RIEMSLAGH, D. VAN EECKHOUTTE, F. VANNESTE en J. VAN NIEUWENHOVE, ‘Behoorlijke wetgeving in de adviespraktijk van de afdeling Wetgeving van de Raad van State (2019 en 2020)’, *Tijdschrift voor Wetgeving*, 2021, (117) 128, nr. 27.

¹¹ Zie in die zin ook adv.RvS 68.803/3 van 3 maart 2021, over een ontwerp dat heeft geleid tot het koninklijk besluit van 27 mei 2021 ‘tot wijziging van het koninklijk besluit van 21 februari 2005 tot reglementering van de doelbewuste introductie in het leefmilieu evenals van het in de handel brengen van genetisch gemodificeerde organismen of van producten die er bevatten’, nrs. 4.1-4.3; adv.RvS 78.249/1 van 22 oktober 2025 over een ontwerp van ministerieel besluit ‘tot wijziging van het ministerieel besluit van 26 mei 2016 inzake de vastlegging van referentierendementen voor de toepassing van de voorwaarden voor kwalitatieve warmtekrachtinstallaties’, opm. 5.1.

¹² Vgl. adv.RvS 60.220/2 van 3 november 2016 over een ontwerp dat heeft geleid tot het koninklijk besluit van 7 december 2016 ‘tot wijziging van het koninklijk besluit van 7 juli 1994 tot vaststelling van de basisnormen voor de preventie van brand en ontploffing waaraan de nieuwe gebouwen moeten voldoen’, opm. 6.

¹³ De afdeling Wetgeving van de Raad van State beschikt niet over het vereiste technische inzicht om voor elk van de gewijzigde materieeltypen na te gaan of, en op welke wijze, deze wijzigingen aanleiding geven tot bijkomende aanpassingen aan de overige bijlagen bij het koninklijk besluit van 6 maart 2002.

In het verleden heeft de Raad van State al herhaaldelijk gewezen op het probleem dat technische normen waarnaar wordt verwezen in wet- en regelgeving, niet in het Belgisch Staatsblad wordt bekendgemaakt, dat ze niet in het Nederlands zijn gesteld of vertaald en dat ze in de regel enkel beschikbaar zouden zijn tegen een bepaalde vergoeding.¹⁴

Aan artikel VIII.2 van het Wetboek van economisch recht ligt de bedoeling ten grondslag om tegemoet te komen aan het knelpunt van de ontbrekende bekendmaking van technische normen waarnaar in Belgische rechtsregels wordt verwezen. De voorschriften die zijn opgenomen in de voornoemde bepaling van het Wetboek van economisch recht op het vlak van de raadpleging en de terbeschikkingstelling van de betrokken normen zullen uiteraard moeten worden nageleefd.¹⁵

6.2. Het gegeven dat de betrokken technische normen zijn overgenomen uit een Europese richtlijn of verordening, doet aan die conclusie bovendien geen afbreuk.

6.2.1. Artikel 2 van het ontwerp verwijst naar Europese norm EN 50419:2022. Het gegeven dat richtlijn (EU) 2024/884 expliciet het gebruik van een bepaalde technische norm voorschrijft, neemt niet weg dat die norm overeenkomstig met artikel 190 van de Grondwet moet worden bekendgemaakt.¹⁶ Een correcte omzetting van een richtlijn houdt overigens net de verplichting in om in een volwaardig nationaal rechtskader te voorzien teneinde de doelstellingen van de richtlijn te behalen.¹⁷

6.2.2. Ook de bijlage bij het ontwerp verwijst op diverse plaatsen naar technische normen. Deze werden integraal overgenomen uit verordening (EU) 2024/1208. Het gegeven dat bepaalde technische normen of standaarden bij gedelegeerd verordening van toepassing worden verklaard, noopt evenmin tot een andere conclusie. Overigens moet worden opgemerkt dat het Hof van Justitie heeft geoordeeld dat het rechtszekerheidsbeginsel vereist dat een Unieregeling de belanghebbenden in staat stelt de omvang van de verplichtingen die aan hen worden opgelegd, nauwkeurig te

¹⁴ Zie ook JENART C., *Outsourcing rulemaking powers. Constitutional limits and national safeguards*, Oxford University Press, 2022, 320 p.

¹⁵ De gemachtigde verklaarde daarover het volgende:

“Het gebruik van de norm waarnaar wordt verwezen in artikel 2 van het ontwerp is facultatief (“bij voorkeur”), en dus niet verplicht. Artikel VIII.2 WER, tweede lid is bijgevolg niet van toepassing.

Wat betreft de andere normen. Het NBN stelt bepaalde normen al ter beschikking:

- <https://harmonizedstandards.eu/> (‘Belgium’ selecteren onderaan, openbare toegang tot documenten voor specifieke geharmoniseerde Europese normen (nationale aanname))
- https://app.nbn.be/data/r/platform/public-portal/home?p_lang=en (Belgische normen in Belgische wetgeving)

De normen zijn nog niet gepubliceerd, maar er zal op gewaakt worden dat ze ter beschikking worden gesteld overeenkomstig artikel VIII.2 WER.”

¹⁶ Adv.RvS 64.100/1/V van 20 september 2018 over een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 7 april 2019 ‘tot wijziging van de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten, de wet van 17 juni 2016 betreffende de concessieovereenkomsten, de wet van 13 augustus 2011 inzake overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied en tot wijziging van de wet van 4 mei 2016 inzake het hergebruik van overheidsinformatie’, opm. 5.3; adv.RvS 63.437/3 van 8 juni 2018 over een voorontwerp dat heeft geleid tot het Dekret van 15 oktober 2018 ‘über die individuelle und öffentliche elektronische Kommunikation der Behörden des deutschen Sprachgebiets’, opm. 15.3.

¹⁷ Adv.RvS 65.929/3 van 9 mei 2019 over een ontwerp dat heeft geleid tot het besluit van de Vlaamse Regering van 17 mei 2019 ‘houdende de wijzigingen van het Energiebesluit van 19 november 2010, wat betreft garanties van oorsprong voor gas en warmte en koude’, opm. 5.2.

kennen.¹⁸ De justitiabelen moeten immers ondubbelzinnig hun rechten en verplichtingen kunnen kennen en dienovereenkomstig hun voorzieningen kunnen treffen.¹⁹ Op grond hiervan heeft het Hof geoordeeld dat een bijlage bij een verordening die niet is bekendgemaakt in het Publicatieblad geen bindende kracht heeft, voor zover deze bijlage beoogt verplichtingen op te leggen aan particulieren.²⁰ Het Hof heeft zich er ook tegen verzet dat verplichtingen die zijn opgenomen in een gemeenschapsregeling die niet werd bekendgemaakt in de taal van een lidstaat, hoewel deze taal een officiële taal van de Europese Unie is, kunnen worden opgelegd aan particulieren in deze staat, ook al hadden deze personen via andere wegen van deze regeling kennis kunnen nemen.²¹ Bijgevolg lijkt het probleem van de verwijzingen naar niet-bekendgemaakte technische normen die niet beschikbaar zijn in het Nederlands, zich in het recht van de Europese Unie in gelijkaardige termen te stellen als in de interne rechtsorde.²²

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Aanhef

7.1. In het eerste lid van de aanhef dient het opschrift van de wet van 21 december 1998 vervuld te worden met “en de werknemers”.

7.2. Er hoeven geen twee leden gewijd te worden aan de vermelding van richtlijn (EU) 2024/884 en richtlijn (EU) 2024/2839, die bij het ontwerp gedeeltelijk omgezet worden, aangezien artikel 1, eerste lid, van het dispositief al daaraan gewijd is.²³ Het tweede en derde lid van de aanhef kunnen dus weggelaten worden.

7.3. Ook de vermelding van gedelegeerde verordening (EU) 2024/1208 in het vierde lid van de aanhef en artikel 1, tweede lid, van het dispositief is dubbelop. In beginsel wordt een Europese verordening die in het interne recht moet worden uitgevoerd, vermeld in de aanhef van het besluit, voorafgaand aan de vermelding van de rechtsgrond.²⁴

¹⁸ Bv. HvJ 20 mei 2003, nr. C-469/00, *Ravil*, ECLI:EU:C:2003:295, punt 93; HvJ 11 december 2007, nr. C-161/06, *Skoma-Lux*, ECLI:EU:2007:773, punt 38.

¹⁹ HvJ 21 juni 2007, nr. C-58/06, *Stichting ROM-projecten*, ECLI:EU:C:2007:370, punt 25.

²⁰ HvJ 10 maart 2009, nr. C-345/06, *Heinrich*, ECLI:EU:C:2009:140, punt 63.

²¹ HvJ 11 december 2007, nr. C-161/06, *Skoma-Lux*, ECLI:EU:2007:773, punt 51. Zie ook: HvJ 22 februari 2022, nr. C-160/20, *Stichting Rookpreventie Jeugd*, ECLI:EU:C:2022:101, punten 40-52 en HvJ 5 maart 2024, nr. C-588/21 P, *Public.Resource.Org en Right to Know/Commissie*, ECLI:EU:C:2024:201, punten 70-71.

²² Adv.RvS 72.290/3 van 3 november 2022 over een ontwerp dat heeft geleid tot het besluit van de Vlaamse Regering van 25 november 2022 ‘tot wijziging van de regelgeving over technische voorschriften voor binnenschepen en binnenvaartpersoneel’, opm. 8.2.

²³ Zie: *Beginnelsen van de wetgevingstechniek – Handleiding voor het opstellen van wetgevende en reglementaire teksten*, Raad van State 2008, aanbevelingen 94.1 en 94.2, b) (hierna: handleiding wetgevingstechniek, www.raadvst-consetat.be).

²⁴ Handleiding wetgevingstechniek, aanbevelingen 19, a) en 40, a).

Het vierde lid van de aanhef dient bijgevolg het eerste lid te worden. Artikel 1, tweede lid, van het ontwerp kan worden weggelaten.

Artikel 5

8. Overeenkomstig artikel 5, eerste lid, van het ontwerp, treedt hoofdstuk II, dat artikel 2 bevat, in werking op (lees: heeft uitwerking met ingang van) 9 oktober 2025.²⁵ Het verlenen van terugwerkende kracht aan besluiten kan slechts onder bepaalde voorwaarden toelaatbaar worden geacht, namelijk wanneer ofwel voor de retroactiviteit een wettelijke grondslag bestaat, ofwel de retroactiviteit betrekking heeft op een regeling waarbij, met inachtneming van het gelijkheidsbeginsel, voordelen worden toegekend ofwel de retroactiviteit noodzakelijk is voor de continuïteit of de goede werking van het bestuur en daardoor, in beginsel, geen verkregen situaties worden aangetast.

Enkel indien de retroactiviteit van de ontworpen regeling in één van de opgesomde gevallen valt in te passen, kan deze worden gebillijkt. Daarover bevraagd, stelde de gemachtigde:

“De wijziging in artikel 2, punt 1° betreft een loutere actualisatie van de verwijzing naar de technische norm. Die norm is herzien om de verwijzingen naar Richtlijn 2012/19/EU te actualiseren. Derhalve moest de verwijzing naar de norm in die artikelen worden bijgewerkt zodat daarin wordt verwezen naar de herziene versie van Europese norm EN 50419, die in juli 2022 door Cenelec is aangenomen. Aangezien het gebruik van de norm facultatief is, worden in beginsel geen verkregen situaties aangetast.

De wijziging in artikel 2, punt 2° is een rechtzetting ingevolge een uitspraak van het Hof van Justitie van de EU. Op 25 januari 2022 heeft het Hof in zijn arrest in zaak C-181/20 artikel 13, lid 1, van Richtlijn 2012/19/EU wegens ongerechtvaardigde terugwerkende kracht ongeldig verklaard voor zover het fotonvoltaïsche panelen betreft die tussen 13 augustus 2005 en 13 augustus 2012 in de handel zijn gebracht. Het Hof heeft geoordeeld dat de wetgever van de Unie de lidstaten vóór de vaststelling van Richtlijn 2012/19/EU de keuze liet om de kosten van het beheer van afval van fotonvoltaïsche panelen hetzij door de huidige of de vorige houder van het afval, hetzij door de producent of de distributeur van fotonvoltaïsche panelen te laten dragen, op grond van artikel 14 van Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad. Vervolgens heeft de wetgever van de Unie in artikel 13, lid 1, van Richtlijn 2012/19/EU een regel vastgesteld uit hoofde waarvan die kosten in alle lidstaten door de producenten moeten worden gedragen, ook met betrekking tot producten die de producenten reeds in de handel hadden gebracht op een tijdstip waarop Richtlijn 2008/98/EG nog van kracht was. Het Hof heeft geoordeeld dat die regel moet worden geacht met terugwerkende kracht van toepassing te zijn en dus in strijd kan zijn met het rechtszekerheidsbeginsel, en dat die terugwerkende kracht die regel ongeldig maakt wat betreft fotonvoltaïsche panelen die vóór de inwerkingtreding van Richtlijn 2012/19/EU in de handel zijn gebracht. De wijzigingsrichtlijn geeft gevolg aan deze uitspraak. Artikel 4 van het KB van 18 maart 2020 wordt, met betrekking tot fotonvoltaïsche panelen en EEA die binnen het open toepassingsgebied valt, gewijzigd om te verduidelijken dat de markeringsverplichting pas vanaf 13 augustus 2012 van toepassing is met betrekking tot fotonvoltaïsche panelen en pas vanaf 15 augustus 2018 met betrekking tot EEA die binnen

²⁵ Daarmee wordt aansluiting gezocht bij artikel 2, lid 1, van richtlijn (EU) 2024/884, luidens hetwelk de lidstaten de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking doen treden om uiterlijk op 9 oktober 2025 aan deze richtlijn te voldoen.

het open toepassingsgebied valt. Het gaat derhalve om een rechtszetting van een situatie in het verleden en het ontwerp zou op dit punt in het voordeel werken van fabrikanten die geraakt werden door ongeldig verklaarde bepalingen. De rechtzetting is in die zin aangewezen voor de continuïteit en de goede werking van het bestuur.

Indien deze toelichtingen de retroactiviteit niet lijkt te billijken, kan de datum van inwerkingtreding worden aangepast.”

In zoverre artikel 2 van het ontwerp bijkomende verplichtingen voor de producenten²⁶ van elektrische of elektronische apparatuur bevat, leent het hoofdstuk II zich niet tot terugwerkende kracht. De laattijdigheid van de gedeeltelijke omzetting van richtlijn (EU) 2024/884 kan evenmin zo'n terugwerkende kracht verantwoorden.²⁷⁻²⁸

9. In het tweede lid dient de verwijzing naar “artikel 4” te worden vervangen door “artikel 3”.²⁹

Bijlage

10. De bijlage, die de enige bijlage bij het ontworpen besluit uitmaakt, dient niet te worden genummerd.³⁰⁻³¹

²⁶ Zoals gedefinieerd door artikel 3, 4°, van het koninklijk besluit van 18 maart 2020.

²⁷ Vgl. o.a.: adv.RvS 72.570/3 van 3 januari 2023 over een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 31 juli 2023 ‘houdende de productnormen voor het integreren van energie uit hernieuwbare bronnen in fossiele motorbrandstoffen bestemd voor de vervoerssector en tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en tot wijziging van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen’, opm. 16.

²⁸ Bovendien lijkt de gemachtigde in zijn antwoord het temporele toepassingsgebied van het ontworpen artikel 4, derde lid, van het koninklijk besluit van 18 maart 2020 (artikel 2, 2°, van het ontwerp), dat inderdaad voortvloeit uit artikel 15, lid 2, van richtlijn 2012/19/EU, te verwarren met de retroactieve inwerkingtreding ervan op 9 oktober 2025, overeenkomstig artikel 5, eerste lid, van het ontwerp.

²⁹ Dit werd bevestigd door de gemachtigde. Artikel 5, lid 1, tweede alinea, van richtlijn (EU) 2024/2839 bepaalt namelijk dat vanaf 29 november 2025 de bepalingen worden toegepast die ertoe strekken aan artikel 2, punt 1, van deze richtlijn (waarbij artikel 16 van richtlijn 2000/14/EG, omgezet bij artikel 17 van het koninklijk besluit van 6 maart 2002, wordt geschrapt) te voldoen.

³⁰ Handleiding wetgevingstechniek, aanbeveling 172, b).

³¹ Ook artikel 4 van het ontwerp verwijst bovendien naar “de bijlage gevoegd bij dit besluit” en niet naar “bijlage I, gevoegd bij dit besluit”.

Slotopmerking

11. Het ontwerp dient op redactioneel,³² taalkundig³³ en wetgevingstechnisch³⁴ vlak aan een grondig nazicht te worden onderworpen.

*

³² In de Nederlandse taalversie van het ontwerp zijn een paar onnauwkeurigheden geslopen. Zie artikel 1, tweede lid, van het ontwerp, waar moet worden geschreven “Het voert ook de gedelegeerde verordening (...) uit.” De eerste zin van het ontworpen artikel 4, tweede lid, van het koninklijk besluit van 18 maart 2020 (artikel 2, 1°, van het ontwerp) loopt niet. In artikel 2, 2°, van het ontwerp dient het woord “alineea” telkens te worden vervangen door “lid” en is de tweede zin die in de Nederlandse taalversie voorkomt weggefallen in de Franse taalversie. In artikel 4 schrijft men “Bijlage III” in plaats van “De bijlage III”. In artikel 5 van het ontwerp moet “De hoofdstuk II” worden vervangen door “Hoofdstuk II”, en “Het artikel 4” door “Artikel 4”. Op verschillende plaatsen doorheen het ontwerp moeten de verwijzingen naar het koninklijk besluit van 18 maart 2020 (en niet “het koninklijk besluit van de 18 maart 2020” (hoofdstuk II) of “de koninklijk besluit van 18 maart 2020” (artikel 2 van het ontwerp) en naar het koninklijk besluit van 6 maart 2002 (en niet “de koninklijk besluit van de 6 maart 2002” (hoofdstuk III) of “het koninklijk besluit van de 6 maart 2002” (artikel 3 van het ontwerp) worden verbeterd.

³³ Het hoofdlettergebruik doorheen het ontwerp, in het bijzonder bij de verwijzingen naar richtlijn (EU) 2024/884, richtlijn (EU) 2024/2839 en gedelegeerde verordening (EU) 2024/1208, moet worden gecorrigeerd. In artikel 1, eerste lid, van het ontwerp (alook – behoudens opmerking 7.1 – in het tweede en derde lid van de aanhef) moet in de Nederlandse taalversie de zinsnede “Europees parlement en de raad” steeds vervangen worden door “Europees Parlement en de Raad”. In artikel 1, tweede lid, van het ontwerp en het vierde lid van de aanhef (zie ook *sub* 7.2) dient ook het woord “Commissie”/“Commission” met een hoofdletter te worden geschreven. In artikel 6 van het ontwerp dient de zinsnede “minister bevoegd voor volksgezondheid” te worden vervangen door “minister bevoegd voor Volksgezondheid”.

³⁴ Artikelen 5 en 6 van het ontwerp moeten worden opgenomen in een afzonderlijk hoofdstuk IV, en niet in het hoofdstuk III dat de wijzigingen van het koninklijk besluit van 6 maart 2002 bevat.

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique et l'accomplissement des formalités prescrites.

*

PORTÉE DU PROJET

2. Le projet d'arrêté royal soumis pour avis a pour objet de transposer partiellement la directive (UE) 2024/884 du Parlement européen et du Conseil du 13 mars 2024 'modifiant la directive 2012/19/UE relative aux déchets d'équipements électriques et électroniques (DEEE)' et la directive (UE) 2024/2839 du Parlement européen et du Conseil du 23 octobre 2024 'modifiant les directives 1999/2/CE, 2000/14/CE, 2011/24/UE et 2014/53/UE en ce qui concerne certaines obligations d'information dans les domaines des denrées et ingrédients alimentaires, des émissions sonores à l'extérieur des bâtiments, des droits des patients et des équipements radioélectriques' et de mettre partiellement en œuvre ¹ le règlement délégué (UE) 2024/1208 de la Commission du 16 novembre 2023 'modifiant la directive 2000/14/CE du Parlement européen et du Conseil en ce qui concerne les méthodes de mesure du bruit aérien émis par les matériels destinés à être utilisés à l'extérieur des bâtiments'.

À cet effet, le projet modifie l'article 4 de l'arrêté royal du 18 mars 2020 'relatif aux déchets d'équipements électriques et électroniques et modifiant l'arrêté royal du 17 mars 2013 limitant l'utilisation de certaines substances dangereuses dans les équipements électriques et électroniques', en ce qui concerne les informations que les producteurs d'EEE doivent communiquer aux utilisateurs dans les ménages (article 2 du projet).

L'article 3 du projet abroge le chapitre XV, qui contient l'article 17, de l'arrêté royal du 6 mars 2002 'relatif à la puissance sonore des matériels destinés à être utilisés à l'extérieur des bâtiments' ². L'article 4 du projet remplace l'annexe III de l'arrêté royal précité par l'annexe jointe au projet ³.

¹ La « mise en œuvre » du règlement délégué (UE) 2024/1208 est limitée à une reproduction littérale de l'annexe de ce règlement (article 4 et annexe du projet).

² L'article 17 de l'arrêté royal du 6 mars 2002 dispose que le fabricant ou son mandataire établi dans la Communauté européenne doit envoyer à la Commission européenne et à l'autorité compétente, à savoir la Direction générale Environnement du SPF Santé publique, Sécurité de la chaîne alimentaire et Environnement, une copie de la déclaration de conformité CE pour chaque type de matériel visé à l'article 1er du même arrêté.

³ L'annexe du projet est identique à l'annexe du règlement délégué (UE) 2024/1208. Ce règlement a remplacé l'annexe III de la directive 2000/14/CE, transposée dans l'ordre juridique belge dans l'annexe III de l'arrêté royal du 18 mars 2020, afin d'adapter les méthodes de mesure du bruit qui y figurent aux progrès techniques et aux progrès de la normalisation européenne (voir le considérant 3 du règlement délégué (UE) 2024/1208). Cette annexe contient des méthodes de mesurage du bruit aérien émis par les matériels utilisés à l'extérieur des bâtiments et est subdivisée en deux parties : la partie A contient les normes de base sur les émissions sonores et des dispositions complémentaires relatives aux conditions d'essai, aux procédures de mesurage et aux obligations de déclaration. La partie B énumère des codes d'essai acoustique spécifiques au matériel pour 57 types différents de matériel extérieur. Pour ces types, les normes pertinentes, les conditions d'essai, les méthodes de mesure et les périodes d'observation sont précisées. Dans

Conformément à l'article 5, alinéa 1er, du projet, le chapitre II de celui-ci entre en vigueur (lire : produit ses effets) le 9 octobre 2025. L'article 4 du projet entre en vigueur le 29 novembre 2025 (article 5, alinéa 2).

FONDEMENT JURIDIQUE

3. Le projet trouve son fondement juridique dans l'article 5, § 1er, alinéa 1er, 1°, 3°, 6°, 10° et 13°, de la loi du 21 décembre 1998 'relative aux normes de produits ayant pour but la promotion de modes de production et de consommation durables et la protection de l'environnement, de la santé et des travailleurs', mentionné dans le préambule.

FORMALITÉS

4. L'article 5, § 1er, alinéa 1er, 10°, de la loi du 21 décembre 1998 dispose que lorsque les prescriptions en matière d'étiquetage ont pour objet des produits pour lesquels de telles prescriptions ont été établies en vertu de l'article VI.9 du Code de droit économique, elles sont arrêtées sur proposition conjointe du ministre⁴ et du ministre ayant la Consommation dans ses attributions.

À la question de savoir si, pour les produits visés dans le projet, des prescriptions en matière d'étiquetage ont été établies en vertu de l'article VI.9 du Code de droit économique, le délégué a répondu en ces termes :

« Het KB van 17 maart 2013 vindt, onder andere, rechtsgrondslag in artikel VI.9 van het WER. Dat KB is onder meer van toepassing op elektrisch en elektronisch gereedschap, waaronder gereedschap voor het maaien en andere tuinbezigheden. Deze apparatuur valt eveneens onder het toepassingsgebied van het KB van 18 maart 2020, dat gewijzigd zou worden door het ontwerp. Er werden dus etiketteringsvoorschriften uitgevaardigd voor de door het ontwerp geïmporteerde producten of productgroepen op grond van artikel VI.9 van het WER.

Om tegemoet te komen aan artikel 5, § 1, eerste lid, 10°, zal de minister van Verbruik, Minister Rob Beenders, opgenomen worden als voordrager en zal hij het ontwerp mee ondertekenen ».

Par conséquent, le projet doit être proposé également par le ministre qui a la Consommation dans ses attributions. Les auteurs du projet devront en tenir compte.

certaines cas, des prescriptions en matière de construction pour les dispositifs d'essai et les instruments de mesure sont également prévues.

⁴ Il s'agit en l'occurrence du ministre qui a la Santé publique dans ses attributions et du ministre qui a l'Environnement dans ses attributions.

OBSERVATION GÉNÉRALE

Transposition et mise en œuvre du droit de l'Union européenne

5. Diverses dispositions du projet reproduisent littéralement les dispositions des directives et du règlement délégué dont elles visent respectivement la transposition et la mise en œuvre. La reproduction, d'une manière aussi automatique, de normes de droit européen dans l'ordre juridique interne a non seulement pour effet, en l'occurrence, que les dispositions de la directive concernées ne sont pas transposées correctement, mais emporte aussi, dans certains cas, l'adoption de dispositions de droit interne inapplicables. Le projet doit être soumis à un examen approfondi à la lumière de ce qui précède. À titre d'exemples, on relèvera les points suivants.

5.1.1. L'article 2, 1°, du projet fait référence au « symbole figurant à l'annexe IX », ce qui est une reproduction de l'article 14, paragraphe 4, de la directive 2012/19/UE du Parlement européen et du Conseil du 4 juillet 2012 'relative aux déchets d'équipements électriques et électroniques (DEEE)', tel qu'il a été modifié par l'article premier, point 4), de la directive (UE) 2024/884. L'annexe IX de la directive 2012/19/UE a été transposée dans l'ordre juridique belge par l'annexe 3 de l'arrêté royal du 18 mars 2020 ⁵. On corrigera cette référence.

5.1.2. L'article 2, 2°, du projet dispose que « [l']obligation visée au premier alinéa » ne s'applique qu'aux panneaux photovoltaïques mis sur le marché à partir du 13 août 2012, et ne s'applique qu'aux EEE mis sur le marché à partir du 15 août 2018. En l'espèce également, il s'agit d'une transposition trop littérale de l'article 15, paragraphe 2, de la directive 2012/19/UE, tel qu'il a été modifié par l'article premier, point 5), de la directive (UE) 2024/884, qui s'énonce comme suit :

« 2. Afin que la date de mise sur le marché de l'EEE puisse être déterminée sans équivoque, les États membres veillent à ce qu'un marquage sur l'EEE spécifie que ce dernier a été mis sur le marché après le 13 août 2005. La norme européenne EN 50419:2022, de préférence, est appliquée à cette fin.

Pour les panneaux photovoltaïques, l'obligation visée au premier alinéa ne s'applique qu'aux panneaux photovoltaïques mis sur le marché à partir du 13 août 2012.

Pour les EEE visés à l'article 2, paragraphe 1, point b), et qui ne relèvent pas du champ d'application de l'article 2, paragraphe 1, point a), l'obligation visée au premier alinéa du présent paragraphe ne s'applique qu'aux EEE mis sur le marché à partir du 15 août 2018 ».

5.1.2.1. Par conséquent, l'« obligation visée au premier alinéa » à laquelle l'article 15, paragraphe 2, de la directive 2012/19/UE fait référence, concerne la disposition que le projet transpose dans les première et deuxième phrases de l'article 4, alinéa 3, en projet, de l'arrêté royal du 18 mars 2020. Or, en renvoyant à l'obligation visée au premier alinéa (lire : alinéa 1er), sans prendre en compte à cet égard la manière dont l'article 4 de l'arrêté royal du 18 mars 2020 a été concrétisé, l'obligation d'information dans le chef des producteurs à l'égard des utilisateurs des

⁵ L'article 4, alinéa 2, de l'arrêté royal du 18 mars 2020 renvoie aussi à juste titre à cette annexe. L'arrêté royal précité ne contient pas d'annexe IX.

EEE dans les ménages, par l'entremise de la notice d'utilisation de leurs produits, est modulée ⁶. Il convient d'y remédier.

5.1.2.2. Il convient de transposer plus fidèlement l'article 15, paragraphe 2, troisième alinéa, de la directive 2012/19/UE. Ainsi, l'article 4, alinéa 3, en projet, de l'arrêté royal du 18 mars 2020 ne reproduit pas la distinction que la disposition de la directive a opérée entre la liste limitative d'EEE qui, conformément à l'article 2, paragraphe 1, point a), de la directive, relèvent des catégories énumérées dans l'annexe I ⁷, et les autres catégories de « tous les EEE » (conformément à l'article 2, paragraphe 1, point b), de la directive).

5.2. L'article 4 du projet remplace l'annexe III de l'arrêté royal du 6 mars 2002 par l'annexe jointe au projet.

5.2.1. L'annexe III de l'arrêté royal du 6 mars 2002 a transposé l'annexe III de la directive 2000/14/CE du Parlement européen et du Conseil du 8 mai 2000 'concernant le rapprochement des législations des États membres relatives aux émissions sonores dans l'environnement des matériels destinés à être utilisés à l'extérieur des bâtiments'. Cette annexe a été remplacée par l'annexe du règlement délégué (UE) 2024/1208 de la Commission du 16 novembre 2023 'modifiant la directive 2000/14/CE du Parlement européen et du Conseil en ce qui concerne les méthodes de mesure du bruit aérien émis par les matériels destinés à être utilisés à l'extérieur des bâtiments'.

5.2.2. Il résulte en principe de l'interdiction dite de transcription pour les dispositions réglementaires directement applicables ⁸ que le contenu de ces dispositions ne peut pas être reproduit en droit interne. La reproduction de dispositions d'un règlement délégué dans un texte de droit interne peut toutefois être tolérée, pour autant que la lisibilité d'éventuelles mesures d'exécution de droit interne le requière ⁹. Il en va particulièrement ainsi de ces cas où, comme en l'espèce, un règlement délégué a modifié l'annexe d'une directive qui avait déjà été transposée

⁶ Ce qui ne semble pas être l'intention des auteurs du projet, et est en outre contraire à l'article 14, paragraphe 2, de la directive 2012/19/UE.

⁷ Il s'agit des gros appareils ménagers, des petits appareils ménagers, des équipements informatiques et de télécommunications, du matériel grand public et des panneaux photovoltaïques, du matériel d'éclairage, des outils électriques et électroniques (à l'exception des gros outils industriels fixes), des jouets, équipements de loisir et de sport, des dispositifs médicaux (à l'exception de tous les produits implantés ou infectés), des instruments de surveillance et de contrôle, et des distributeurs automatiques.

⁸ La transposition formelle des prescriptions d'un règlement dans l'ordre juridique interne est en principe inadmissible parce qu'elle pourrait créer, de ce fait, une équivoque en ce qui concerne la nature juridique des dispositions applicables (C.J.U.E., 7 février 1973, *Commission c. Italie*, 39/72, points 16-17 ; C.J.U.E., 2 février 1977, *Amsterdam Bulb*, 50/76, points 4-7). Il n'en demeure pas moins que les États membres sont compétents pour prendre toutes les dispositions d'exécution nécessaires (C.J.U.E., 27 septembre 1979, *Eridiana*, point 35 ; C.J.U.E., 11 janvier 2001, *Monte Arcosu*, C-403/98, point 26 ; C.J.U.E., 21 décembre 2011, *Danske Svineproducenter*, C-316/10, points 38-43) et peuvent parfois être obligés de le faire (C.J.U.E., 26 septembre 2013, *ÖBB-Personenverkehr*, C-509/11, points 57-62). Voir également K. LENAERTS et P. VAN NUFFEL, *Europees Recht*, Intersentia, Anvers, 2017, 589, n° 770.

⁹ Le respect strict de l'interdiction de transcription impliquerait notamment que l'annexe III de l'arrêté royal du 6 mars 2002 ne pourrait pas être remplacée, mais devrait être abrogée, sans qu'il apparaisse clairement que c'est l'annexe III de la directive 2000/14/CE qui s'est substituée à cette disposition et qui est désormais directement applicable dans chaque État membre étant donné qu'il a la force juridique d'une disposition réglementaire.

dans l'ordre juridique interne ¹⁰. Dans ce cas, il est toutefois nécessaire d'inclure une référence à l'annexe III de la directive 2000/14/CE, en mentionnant sa modification par le règlement (UE) 2024/1208, précédée des mots « conformément à », afin qu'il soit à tout le moins signalé au lecteur que cette disposition de la directive produit des effets par elle-même ¹¹.

5.2.3.1. Il n'en demeure pas moins qu'une reproduction trop littérale d'un règlement peut également donner lieu à des problèmes d'application. Ainsi, on peut relever la référence à « les matériels énumérés à l'article 12 » (p. 2 de l'annexe), ainsi qu'aux « procédures visées à l'article 14, paragraphe 1, de la présente directive » et à « la documentation technique pour ces produits prévues à l'annexe V, point 3, à l'annexe VI, point 3, à l'annexe VII, point 2, à l'annexe VIII, points 3.1 et 3.3 de la présente directive » (p. 5 de l'annexe).

En tout état de cause, il n'y a pas lieu de se référer directement à une directive, citée comme telle, dans un texte de portée normative appelé à s'appliquer aux particuliers. Il convient plutôt de faire référence aux dispositions de droit interne prises en vue de transposer celle-ci ¹². Les références figurant dans l'annexe III en projet devront être remaniées en ce sens.

5.2.3.2. Inversement, les auteurs du projet devront également vérifier si le remplacement de l'annexe III de l'arrêté royal du 6 mars 2002 nécessite des modifications supplémentaires aux autres dispositions et annexes de cet arrêté royal. À titre d'exemple, on peut relever la référence, dans le texte néerlandais, aux « hydraulische aggregaten » (mesure conformément à l'annexe III, partie B, point 29) figurant dans l'annexe XI de l'arrêté royal du 6 mars 2002, alors que l'annexe III, en projet, remplace cette référence par « hydraulische generatoren », dans la partie B, point 29 ¹³.

Normes techniques

6.1. L'article 2 du projet et l'annexe du projet se réfèrent à plusieurs normes techniques. Ces références sont reprises respectivement de l'article premier, points 4) et 5), de la directive (UE) 2024/884 et de l'annexe du règlement délégué (UE) 2024/1208.

¹⁰ En ce qui concerne les problèmes liés à cette façon de procéder au niveau européen et les solutions possibles, voir T. CORTHAUT, J. RIEMSLAGH, D. VAN EECKHOUTTE, F. VANNESTE et J. VAN NIEUWENHOVE, 'Behoorlijke wetgeving in de adviespraktijk van de afdeling Wetgeving van de Raad van State (2019 en 2020)', *Tijdschrift voor Wetgeving*, 2021, (117) 128, n° 27.

¹¹ Voir dans ce sens également l'avis C.E. 68.803/3 du 3 mars 2021 sur un projet devenu l'arrêté royal du 27 mai 2021 'modifiant l'arrêté royal du 21 février 2005 réglementant la dissémination volontaire dans l'environnement ainsi que la mise sur le marché d'organismes génétiquement modifiés ou de produits en contenant', n°s 4.1-4.3 ; l'avis C.E. 78.249/1 du 22 octobre 2025 sur un projet d'arrêté ministériel 'tot wijziging van het ministerieel besluit van 26 mei 2016 inzake de vastlegging van referentierendementen voor de toepassing van de voorwaarden voor kwalitatieve warmtekrachtinstallaties', observation 5.1.

¹² Comparer avec l'avis C.E. 60.220/2 du 3 novembre 2016 sur un projet devenu l'arrêté royal du 7 décembre 2016 'modifiant l'arrêté royal du 7 juillet 1994 fixant les normes de base en matière de prévention contre l'incendie et l'explosion, auxquelles les bâtiments nouveaux doivent satisfaire', observation 6.

¹³ La section de législation du Conseil d'État ne dispose pas des connaissances techniques requises lui permettant de vérifier pour chacun des types de matériels modifiés si, et de quelle manière, ces modifications donnent lieu à des adaptations supplémentaires des autres annexes de l'arrêté royal du 6 mars 2002.

Par le passé, le Conseil d'État a déjà mentionné à plusieurs reprises le problème des normes techniques visées dans la législation et la réglementation qui ne sont pas publiées au *Moniteur belge*, qui ne sont pas rédigées ni traduites en langue néerlandaise et qui ne sont en général disponibles que contre une certaine rémunération ¹⁴.

L'article VIII.2 du Code de droit économique a pour objectif de répondre au problème posé par l'absence de publication des normes techniques auxquelles renvoient les règles du droit belge. Les prescriptions contenues dans la disposition précitée du Code de droit économique en matière de consultation et de mise à disposition des normes concernées devront évidemment être respectées ¹⁵.

6.2. En outre, le fait que les normes techniques concernées aient été reprises d'une directive ou d'un règlement européen ne porte pas atteinte à cette conclusion.

6.2.1. L'article 2 du projet renvoie à la norme européenne EN 50419:2022. La circonstance que la directive (UE) 2024/884 prescrit explicitement l'utilisation d'une norme technique particulière ne change rien au fait que cette norme doit être publiée conformément à l'article 190 de la Constitution ¹⁶. Une transposition correcte d'une directive implique d'ailleurs précisément l'obligation de prévoir un cadre juridique national à part entière afin d'atteindre les objectifs de la directive ¹⁷.

6.2.2. L'annexe du projet se réfère également en divers endroits à des normes techniques. Celles-ci ont été intégralement reproduites du règlement (UE) 2024/1208. Le fait que certaines normes ou standards techniques soient déclarés applicables par règlement délégué n'appelle pas non plus d'autre conclusion. Il y a par ailleurs lieu de relever que la Cour de justice a jugé que l'impératif de sécurité juridique exige qu'une réglementation de l'Union permette aux intéressés

¹⁴ Voir aussi JENART C., *Outsourcing rulemaking powers. Constitutional limits and national safeguards*, Oxford University Press, 2022, 320 p.

¹⁵ À cet égard, le délégué a déclaré ce qui suit :

« Het gebruik van de norm waarnaar wordt verwezen in artikel 2 van het ontwerp is facultatief ("bij voorkeur"), en dus niet verplicht. Artikel VIII.2 WER, tweede lid is bijgevolg niet van toepassing.

Wat betreft de andere normen. Het NBN stelt bepaalde normen al ter beschikking:

- <https://harmonized.standards.eu/> ('Belgium' selecteren onderaan, openbare toegang tot documenten voor specifieke geharmoniseerde Europese normen (nationale aanname))

- https://app.nbn.be/data/r/platform/public-portal/home?p_lang=en (Belgische normen in Belgische wetgeving)

De normen zijn nog niet gepubliceerd, maar er zal op gewaakt worden dat ze ter beschikking worden gesteld overeenkomstig artikel VIII.2 WER ».

¹⁶ Avis C.E. 64.100/1/V du 20 septembre 2018 sur un avant-projet devenu la loi du 7 avril 2019 'modifiant la loi du 17 juin 2016 relative aux marchés publics, la loi du 17 juin 2016 relative aux contrats de concession, la loi du 13 août 2011 relative aux marchés publics et à certains marchés de travaux, de fournitures et de services dans les domaines de la défense et de la sécurité et modifiant la loi du 4 mai 2016 relative à la réutilisation des informations du secteur public', observation 5.3 ; avis C.E. 63.437/3 du 8 juin 2018 sur un avant-projet devenu le décret du 15 octobre 2018 'über die individuelle und öffentliche elektronische Kommunikation der Behörden des deutschen Sprachgebiets', observation 15.3.

¹⁷ Avis C.E. 65.929/3 du 9 mai 2019 sur un projet devenu l'arrêté du Gouvernement flamand du 17 mai 2019 'houdende de wijzigingen van het Energiebesluit van 19 november 2010, wat betreft garanties van oorsprong voor gas en warmte en koude', observation 5.2.

de connaître avec exactitude l'étendue des obligations qu'elle leur impose¹⁸. Les justiciables doivent, en effet, pouvoir connaître sans ambiguïté leurs droits et leurs obligations et prendre leurs dispositions en conséquence¹⁹. Sur cette base, la Cour a jugé qu'une annexe à un règlement qui n'a pas été publiée au *Journal officiel de l'Union européenne* n'a pas de force obligatoire pour autant qu'elle vise à imposer des obligations aux particuliers²⁰. La Cour s'est également opposée à ce que des obligations contenues dans une réglementation communautaire qui n'a pas été publiée dans la langue d'un État membre, alors que cette langue est une langue officielle de l'Union européenne, puissent être imposées à des particuliers dans cet État, alors même que ces personnes auraient pu avoir connaissance de cette réglementation par d'autres moyens²¹. Par conséquent, le problème des références à des normes techniques non publiées qui ne sont pas disponibles en néerlandais semble se poser en des termes similaires dans le droit de l'Union européenne et dans l'ordre juridique interne²².

EXAMEN DU TEXTE

Préambule

7.1. Dans le premier alinéa du préambule, l'intitulé de la loi du 21 décembre 1998 doit être complété par « et des travailleurs ».

7.2. Il n'est pas nécessaire de consacrer deux alinéas à la mention des directives (UE) 2024/884 et (UE) 2024/2839, qui sont partiellement transposées par le projet, étant donné que l'article 1er, alinéa 1er, du dispositif y est déjà consacré²³. Les deuxième et troisième alinéas du préambule peuvent donc être omis.

7.3. La mention du règlement délégué (UE) 2024/1208 au quatrième alinéa du préambule et à l'article 1er, alinéa 2, du dispositif fait également double emploi. En principe, un règlement européen à exécuter en droit interne est mentionné dans le préambule de l'arrêté avant l'indication du fondement juridique²⁴.

¹⁸ C.J.U.E., 20 mai 2003, n° C-469/00, *Ravil*, ECLI:EU:C:2003:295, point 93; C.J.U.E. 11 décembre 2007, n° C-161/06, *Skoma-Lux*, ECLI:EU:C:2007:773, point 38.

¹⁹ C.J.U.E., 21 juin 2007, n° C-58/06, *Stichting ROM-projecten*, ECLI:EU:C:2007:370, point 25.

²⁰ C.J.U.E., 10 mars 2009, n° C-345/06, *Heinrich*, ECLI:EU:C:2009:140, point 63.

²¹ C.J.U.E., 11 décembre 2007, n° C-161/06, *Skoma-Lux*, ECLI:EU:C:2007:773, point 51. Voir également : C.J.U.E., 22 février 2022, n° C-160/20, *Stichting Rookpreventie Jeugd*, ECLI:EU:C:2022:101, points 40-52 et C.J.U.E., 5 mars 2024, n° C-588/21 P, *Public.Resource.Org et Right to Know/Commission*, ECLI:EU:C:2024:201, points 70-71.

²² Avis C.E.72.290/3 du 3 novembre 2022 sur un projet devenu l'arrêté du Gouvernement flamand du 25 novembre 2022 'tot wijziging van de regelgeving over technische voorschriften voor binnenschepen en binnenvaartpersoneel', observation 8.2.

²³ Voir : *Principes de technique législative – Guide de rédaction des textes législatifs et réglementaires*, Conseil d'État, 2008, recommandations 94.1 et 94.2, b) (ci-après : *Guide de légistique*, www.raadvst-consetat.be).

²⁴ *Guide de légistique*, recommandations n° 19, a) et 40, a).

Par conséquent, le quatrième alinéa du préambule doit devenir le premier alinéa. L'article 1er, alinéa 2, du projet peut être omis.

Article 5

8. Conformément à l'article 5, alinéa 1er, du projet, le chapitre II, qui contient l'article 2, entre en vigueur (lire : produit ses effets) le 9 octobre 2025²⁵. L'attribution d'un effet rétroactif aux arrêtés ne peut être admissible que sous certaines conditions, à savoir soit lorsque la rétroactivité repose sur une base légale, soit lorsqu'elle concerne une règle qui confère des avantages dans le respect du principe d'égalité, ou lorsqu'elle s'impose pour assurer la continuité ou le bon fonctionnement de l'administration, et ne porte pas atteinte, en principe, à des situations acquises.

La rétroactivité du dispositif en projet n'est admissible que si elle peut s'inscrire dans l'une des hypothèses énumérées. Interrogé à ce sujet, le délégué a déclaré ce qui suit :

« De wijziging in artikel 2, punt 1° betreft een loutere actualisatie van de verwijzing naar de technische norm. Die norm is herzien om de verwijzingen naar Richtlijn 2012/19/EU te actualiseren. Derhalve moest de verwijzing naar de norm in die artikelen worden bijgewerkt zodat daarin wordt verwezen naar de herziene versie van Europese norm EN 50419, die in juli 2022 door Cenelec is aangenomen. Aangezien het gebruik van de norm facultatief is, worden in beginsel geen verkregen situaties aangetast.

De wijziging in artikel 2, punt 2° is een rechtzetting ingevolge een uitspraak van het Hof van Justitie van de EU. Op 25 januari 2022 heeft het Hof in zijn arrest in zaak C-181/20 artikel 13, lid 1, van Richtlijn 2012/19/EU wegens ongerechtvaardigde terugwerkende kracht ongeldig verklaard voor zover het fotonvoltaïsche panelen betreft die tussen 13 augustus 2005 en 13 augustus 2012 in de handel zijn gebracht. Het Hof heeft geoordeeld dat de wetgever van de Unie de lidstaten vóór de vaststelling van Richtlijn 2012/19/EU de keuze liet om de kosten van het beheer van afval van fotonvoltaïsche panelen hetzij door de huidige of de vorige houder van het afval, hetzij door de producent of de distributeur van fotonvoltaïsche panelen te laten dragen, op grond van artikel 14 van Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad. Vervolgens heeft de wetgever van de Unie in artikel 13, lid 1, van Richtlijn 2012/19/EU een regel vastgesteld uit hoofde waarvan die kosten in alle lidstaten door de producenten moeten worden gedragen, ook met betrekking tot producten die de producenten reeds in de handel hadden gebracht op een tijdstip waarop Richtlijn 2008/98/EG nog van kracht was. Het Hof heeft geoordeeld dat die regel moet worden geacht met terugwerkende kracht van toepassing te zijn en dus in strijd kan zijn met het rechtszekerheidsbeginsel, en dat die terugwerkende kracht die regel ongeldig maakt wat betreft fotonvoltaïsche panelen die vóór de inwerkingtreding van Richtlijn 2012/19/EU in de handel zijn gebracht. De wijzigingsrichtlijn geeft gevolg aan deze uitspraak. Artikel 4 van het KB van 18 maart 2020 wordt, met betrekking tot fotonvoltaïsche panelen en EEA die binnen het open toepassingsgebied valt, gewijzigd om te verduidelijken dat de markeringsverplichting pas vanaf 13 augustus 2012 van toepassing is met betrekking tot fotonvoltaïsche panelen en pas vanaf 15 augustus 2018 met betrekking tot EEA die binnen het open toepassingsgebied valt. Het gaat derhalve om een rechtzetting van een situatie in het verleden en het ontwerp zou op dit punt in het voordeel werken van fabrikanten die

²⁵ On cherche ainsi à s'aligner sur l'article 2, paragraphe 1, de la directive (UE) 2024/884, selon lequel les États membres mettent en vigueur les dispositions législatives, réglementaires et administratives nécessaires pour se conformer à cette directive au plus tard le 9 octobre 2025.

geraakt werden door ongeldig verklaarde bepalingen. De rechtzetting is in die zin aangewezen voor de continuïteit en de goede werking van het bestuur.

Indien deze toelichtingen de retroactiviteit niet lijkt te billijken, kan de datum van inwerkingtreding worden aangepast ».

Dans la mesure où l'article 2 du projet prévoit des obligations supplémentaires pour les producteurs ²⁶ d'équipements électriques ou électroniques, le chapitre II ne se prête pas à la rétroactivité. La tardiveté de la transposition partielle de la directive (UE) 2024/884 ne peut pas non plus justifier une telle rétroactivité.²⁷⁻²⁸

9. Dans l'alinéa 2, la référence à l'« article 4 » doit être remplacée par l'« article 3 » ²⁹.

Annexe

10. L'annexe, qui constitue l'unique annexe de l'arrêté en projet, ne doit pas être numérotée ³⁰⁻³¹.

²⁶ Tels qu'ils sont définis à l'article 3, 4°, de l'arrêté royal du 18 mars 2020.

²⁷ Comparer e.a. avec : l'avis C.E. 72.570/3 du 3 janvier 2023 sur un avant-projet devenu la loi du 31 juillet 2023 'concernant les normes de produit pour l'intégration d'énergie produite à partir de sources renouvelables dans les carburants fossiles destinés au secteur du transport et modifiant la loi du 29 avril 1999 relative à l'organisation du marché de l'électricité et modifiant la loi du 12 avril 1965 relative au transport de produits gazeux et autres par canalisations', observation 16.

²⁸ En outre, dans sa réponse, le délégué semble confondre le champ d'application temporel de l'article 4, alinéa 3, en projet, de l'arrêté royal du 18 mars 2020 (article 2, 2°, du projet), qui découle effectivement de l'article 15, paragraphe 2, de la directive 2012/19/UE, avec l'entrée en vigueur rétroactive le 9 octobre 2025, conformément à l'article 5, alinéa 1er, du projet.

²⁹ Le délégué l'a confirmé. L'article 5, paragraphe 1, deuxième alinéa, de la directive (UE) 2024/2839 dispose en effet qu'à partir du 29 novembre 2025, les dispositions visant à se conformer à l'article 2, point 1, de cette directive (qui supprime l'article 16 de la directive 2000/14/CE, transposé par l'article 17 de l'arrêté royal du 6 mars 2002) s'appliquent.

³⁰ Guide de légistique, recommandation n° 172, b).

³¹ Par ailleurs, l'article 4 du projet se réfère également à « l'annexe jointe au présent arrêté » et non à « l'annexe I, jointe au présent arrêté ».

Observation finale

11. Le projet devra être réexaminé en profondeur du point de vue de la rédaction ³², de la correction de la langue ³³ et de la légistique ³⁴.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER

DE VOORZITTER - LE PRÉSIDENT

Eline YOSHIMI

Pierre LEFRANC

³² Quelques imprécisions se sont glissées dans la version néerlandaise du projet. Voir l'article 1er, alinéa 2, du projet, où il faudrait écrire « Het voert ook de gedelegeerde verordening (...) uit ». La première phrase de l'article 4, alinéa 2, en projet, de l'arrêté royal du 18 mars 2020 (article 2, 1°, du projet) n'est pas correcte. À l'article 2, 2°, du projet, le mot « alinea » doit chaque fois être remplacé par « lid » et la deuxième phrase qui figure dans la version néerlandaise n'apparaît pas dans la version française. À l'article 4, il faut écrire « Bijlage III » au lieu de « De bijlage III ». À l'article 5 du projet, il faut remplacer « De hoofdstuk II » par « Hoofdstuk II » et « Het artikel 4 » par « Artikel 4 ». À plusieurs endroits tout au long du projet, les références à l'arrêté royal du 18 mars 2020 (« het koninklijk besluit van 18 maart 2020 » et non « het koninklijk besluit van de 18 maart 2020 ») (chapitre II) ou « de koninklijk besluit van 18 maart 2020 » (article 2 du projet) et à l'arrêté royal du 6 mars 2002 (« het koninklijk besluit van 6 maart 2002 » et non « de koninklijk besluit van de 6 maart 2002 ») (chapitre III) ou « het koninklijk besluit van de 6 maart 2002 » (article 3 du projet) doivent être corrigées.

³³ L'utilisation des majuscules dans l'ensemble du projet, en particulier dans les références à la directive (UE) 2024/884, à la directive (UE) 2024/2839 et au règlement délégué (UE) 2024/1208, doit être corrigée. À l'article 1er, alinéa 1er, du projet (ainsi que, sous réserve de l'observation 7.1, aux deuxième et troisième alinéas du préambule), le segment de phrase « Europees parlement en de raad » doit toujours être remplacé par « Europees Parlement en de Raad » dans le texte néerlandais. À l'article 1er, alinéa 2, du projet et au quatrième alinéa du préambule (voir également l'observation 7.2), le mot « Commissie »/« Commission » doit également être écrit avec une majuscule. À l'article 6 du projet, le segment de phrase « minister bevoegd voor volksgezondheid » doit être remplacé par « minister bevoegd voor Volksgezondheid ».

³⁴ Les articles 5 et 6 du projet doivent être intégrés dans un chapitre IV distinct, et non dans le chapitre III qui contient les modifications de l'arrêté royal du 6 mars 2002.